

Riigiasutuse pöördumine. Ametniku võimalik huvide konflikt seoses kuulumisega valitsusasutuse hallatavate asutuste nõukogudesse ning sama valdkonna rahastusprogrammide nõukogudesse, kus tegeleb rahastamisaotluste hindamisega

Eetikanõukogu arutas asutuse pöördumisega seotud teemat ning tegi järgnevad tähelepanekud ja soovitusel.

Antud juhtumi puhul tuleb tähelepanu pöörata, kas on tegemist avaliku ja erahuvi konfliktiga. Kui asutus on ametniku ise määranud hallatava asutuse nõukogusse, siis on see talle asutuse poolt pandud lisaülesanne ning ka avaliku teenistuse seaduse ja korruptsioonivastase seaduse mõttes ei ole siin tegemist vale käitumisega (vt ATS § 60 lõige 7, KVS §7 lõige 2). Eetikanõukogule esitatud pöördumise järgi ongi asutus ise määranud ametniku hallatavate asutuste ja ühe rahastusprogrammi nõukogusse. Siin ei teki avaliku ja erahuvi konflikti, vaid pigem puutumus eetikakoodeksi erapooletuse põhimõttega. Eetikakoodeksi kohaselt hoidub ametnik tegevustest ja olukordadest, mis võivad kahtluse alla seada tema erapooletuse tööülesannete täitmisel ning kohtleb kõiki ühiskonnagruppe ja inimesi võrdselt.

Kui täiendavad ülesanded on antud väljaspool töökohustusi (ja teise tööandja ülesandel), on tegemist kõrvaltegevusega (ATS § 60). Ametnik peab tööandjat kõrvaltegevusest teavitama ja tööandjal on õigus teatud tingimustel kõrvaltegevus täielikult või osaliselt keelata. Täiendavad juhised kõrvaltegevuse kohta leiab Ametnikueetika nõukogu juhendist „Kõrvaltegevuse hea tava“.

Teine oluline küsimus antud olukordade puhul puudutab asutuse töökorraldust ning juhtimisotsuseid.

Päring on esitatud konkreetse ametniku kohta, kuid tegelikult puudutab esitatud teemade ring asutust tervikuna. Teisisõnu, huvide konfliktide ennetamiseks ning läbipaistvuse tagamiseks peaks asutus esmajärjekorras läbi mõtlema oma juhtimis- ning töökorralduse. Kas asutus on analüüsinud ametnike erinevate rollide ja tööülesannetega seonduvat ning kas on olemas põhimõtted nendes olukordades huvide konfliktide vältimiseks? Kas enne konkreetsele ametnikule lisaülesannete panemist ja nõukogudesse lähetamist on analüüsitud ka valdkonna töökorraldust? Kas on arvestatud olemasoleva ekspertiisiga valitsemisalas tervikuna (sh võimalike alternatiividega inimeste mõttes) ning ametniku töökorralduse ja -koormusega?

Ametnik peab riigi hallatavate asutuste nõukogu liikmena esindama riigi huvisid. Ühe sihtasutusega sõlmitud käsunduslepingu alusel aga hindab ta neid samu taotlusi, mis on konkreetsete programmide rahastamisega seotud ning saab selle eest ka lisatasu. Siin ei täida ta igapäevaseid tööülesandeid, vaid on eksperdi rollis. Eeldame, et ametnik on selle kohta esitanud ka kõrvaltegevuse taotluse ning see on heaks kiidetud.

Soovitame asutusel muuhulgas tähelepanu pöörata haldusmenetluse seaduses sätestatud taandamise alustele. Haldusotsuse tegemisest (sh rahastusotusest) peab isik ennast taandama juhul, kui haldusorgani nimel tegutsev isik on menetlusosalisest või selle esindajast tööalases, teenistuslikus või muus sõltuvuses (§ 10). Samuti nimetatakse taandamise alusena olukorda, kus ollakse muul viisil isiklikult huvitatud asja lahendist või kui muud asjaolud tekitavad kahtlust isiku erapooletuses. Asutus võiks oma töökorralduse reeglid ka haldusmenetluse seaduse põhimõtetest lähtuvalt üle vaadata ning vajadusel täiendada.

Juhime tähelepanu, et räägime siin peamiselt just haldusmenetluse läbipaistvusest, mitte ei viita korruptsioonile või süüteo.

Muu hulgas küsiti nõu teemal, millisesse valdkonda (ametniku huvide konflikt või osaluspoliitika) esitatud küsimused kuuluvad. Nii sihtasutused kui eraõiguslikud juriidilised isikud ja nende nõukogud pole üldjuhul riigi osaluspoliitika objektiks. Pigem on siin tegemist avaliku teenistuse ja korruptsioonivastase seaduse rakendamise ning rollikonflikti küsimustega.

Kokkuvõtteks leiab eetikanõukogu, et pöördumises esitatud info põhjal avaliku ja erahuvide konflikti ei esine. Hallatavate asutuste nõukogudes osaledes täidab ametnik ametiülesandeid ning on sinna määratud asutuse poolt riigi esindajana. Programminõukogudes ülesannete täitmiseks sihtasutusega sõlmitud käsunduslepingu alusel tegutsedes on aga tegemist kõrvaltegevusega (eeldame, et kõrvaltegevus on asutuse poolt heaks kiidetud). Eetikanõukogu hinnangul on antud juhtumite puhul tegemist eelkõige asutuse sisese juhtimise ja protsesside korraldamise teemaga.

Soovitused asutusele töökorralduse täiustamiseks:

Asutuse vastutus on oma töökorraldus läbi mõelda korruptsioonivastasest seadusest ning muudest asjakohastest õigusaktidest ning juhenditest lähtuvalt, sh järgida erapooletuse ning läbipaistvuse põhimõtteid. Asutus peab ka analüüsima võimalikke riske ning juhendama oma teenistujaid vastavate nõuete täitmisel. Asutusel tuleb arvesse võtta erapooletust kui ametnikueetika väärtust ja taandamiskohustust haldusmenetluse seaduses.

Samuti võiks hinnata ametnike põhi-ja lisaülesannete tasakaalu ning sellega seotud lisatasude maksmise põhimõtteid.